

Друштвени и политички контекст транзиције у којој се нашла наша земља захтева њено прилагођавање законитостима савременог света. Промене које прате тај процес не мимоилазе ни основне државне институције и доносе нове вредносне оријентације. Заједнички именоване економских, политичких и војнобезбедносних интеграција јесте измењена потреба за кадром различитих специјалности и нивоа образовања. Са којим се недоумицама сусрећу припадници система одбране када одлуче да стручно усавршавање наставе на појединим цивилним факултетима?

Реформа система одбране Републике Србије представља изазов за сваког појединца. Рационализација и смањивање бројног стања Војске захтевају лично усавршавање запослених који остају у одбрамбеном систему, али и кадра који своју egzистенцију намерава да заснује на новим пословима у грађанству.

Професионални припадници Војске, који су се определили за допунско школовање и усавршавање, често похађају студије безбедности, које се организују у различитим формама на појединим цивилним факултетима и последипломским курсевима. Потребу за стручњацима из области безбедности условљавају и захтеви цивилног друштва и савремени концепт образовања.

■ МОРЕ БЕЗ ОБАЛА

Безбедност проистиче из културе потреба појединца. Она представља интерес да се очувају лична и колективна добра, али и предупредити могућа нарушавања усвојених друштвених вредности. Цивилизација настоји да опасности учини предвидивим, а сигурност извеснијом. Према савременим схватањима безбедност може бити појединачна, национална или глобална, економска, еколошка.

У академским круговима постоје неслагања у легитимисању науке о безбедности. Док неки стручњаци сматрају да је она потпуно самостална дисциплина, са дефинисаним предметом, циљевима и методама изучавања, остали је сврставају у граничну област различитих друштвених наука, будући да по свом захвату представља "море без обала". Политичке науке, право, социологија, криминологија и ратна вештина имају основа да безбедност сматрају својим дериватом. Сходно томе, феномен безбедност се под сличним називима код нас и у свету изучава на факултетима у којима је нека од поменутих наука матична. Ваља напоменути да постоје и специјализоване високошколске установе које безбедност проучавају у најширем смислу.

Када говоримо о безбедности на националном или глобалном плану, ваља знати да је њен савремени концепт основне контуре добио тек после хладног рата. Замисао да су опасности које могу угрожити стабилност држава или света предвидиве у потпуности, срушила се заједно са зградама Светског трговинског центра у Њујорку. Терористички напади 11. септембра 2001. започели су нову еру студија и праксе безбедности. Извесност је укинута – неизвесност је скоро увек присутна.

Глобализација и процеси који су довели до промена у структури светске моћи и силе условили су да се појаве које угрожавају безбедност сагледавају као изазови, ризици и претње. Рангирање тих појмова и појава зависи од степена њиховог утицаја на угрожавање безбедности, те оне представљају латентне, потенцијалне или факторе непосредног угрожавања.

Отварање последипломског курса "Тероризам, организовани криминалитет и корупција" на Правном факултету у Београду

КОЛИКО КОШТА ЗНАЊЕ

Студенти који се одлуче за курсеве из области безбедности на Факултету политичких наука треба да издвоје 40.000 динара за семестар. Уколико полазници желе да стекну звање специјалисте за сузбијање тероризма, организованог криминалитета и корупције на Правном факултету у Београду, плаћаће 90.000 динара. На Факултету безбедности година специјалистичких студија кошта 65.000, а дипломске академске студије – мастер, око 87.000 динара. Тренутно су најскупље студије на Академији за дипломатију и безбедност – за семестар на академским струковним студијама ваља издвојити 2.330 евра, што за три године школовања износи близу 14.000 евра.

– Тек када се буде профилисало тржиште такве радне снаге можемо говорити да постоји и јасно изражена потреба за његовим кадром. При томе треба водити рачуна и о тежини диплома које студенти или последипломци добијају после школовања или усавршавања. Велико занимање за различите студије безбедности често је последица маркетинга, првенствено због високих буџета појединих приватних факултета. Реално, за студијску сцену безбедности пре се може рећи да је сиромашна него богата – истиче професор Цветковић и додаје:

– Не постоји велики број факултета који суштински изучавају област безбедности. Поједине високошколске институције, посебно приватни факултети, покушавају да уђу у ту причу, јер изгледа модерно бавити се том проблематиком.

Како истиче некадашњи директор Безбедносно-информативне агенције, професор на Криминалистичко-полицијској академији др Андреја Савић, међународне интеграције пресудно су утицале на повећано занимање за област безбедности.

– Корпус безбедносних дисциплина постао је својеврстан хит у Србији после 2000. године. Вероватно су на то утицали светски процеси глобализације и безбедносних интеграција. Република Србија је недавно постала чланица Партнерства за мир. Пре тога је наша земља ушла у Пакт за стабилност југоисточне Европе. Ваља уважити и стратешку политику Србије која води пријему у НАТО, а потом и у Европску унију. Све то стимулише науку о безбедности да теоријски осмисли важне и осетљиве области државе. Не треба заборавити ни да је томе допринео нови Закон о високом образовању, који је утемељен на европским стандардима – тврди др Савић.

■ ПРВИ КОРАЦИ НОВЕ НАУКЕ

Када је пре четири године Факултет политичких наука у Београду отворио последипломске специјалистичке студије *Тероризам и организовани криминал*, започео је нови правац у образовању кадра из области безбедности. Данас се такве основне и последипломске студије могу уписати на већем броју и државних и приватних факултета. Да ли постоји стварна потреба за стручњацима безбедности?

Професор др Драган Симеуновић са Факултета политичких наука о томе каже:

– Студије безбедности, што представља скраћени назив који не одговара ни садржају нити обиму тог феномена, изучавају се веома озбиљно у Сједињеним Америчким Државама и Европи. У осталим земљама се знатно мања пажња посвећује таквим студијама – најчешће у оквиру наука и предмета који немају изразито безбедносни карактер. Очигледно је такав модел последица догађаја од 11. септембра и напада на Њујорк, мада је занимање за ту област постојало и раније.

Лавину безбедносних студија најпре је иницирао проблем тероризма, а потом и остале појаве које угрожавају сигурност држава и грађана – организовани криминал, корупција и насиље у породици. Проучавање тероризма, у чијој је основи политичко насиље, привлачи највише пажње, али и новца. Највећи број специјалиста у области безбедности запошљава се на пословима заштите од тероризма.

Декан београдског Факултета безбедности проф. др Владимир Цветковић сматра да потреба за кадром у области безбедности још није прецизно дефинисана.

■ ПОНУДА ЗНАЊА

Неколико високих школа у Републици Србији нуди различите студијске програме за стицање академских и научних звања у области безбедности. Факултет политичких наука Београдског универзитета у школској 2006/2007. години организује дипломске

ОБРАЗОВАЊЕ ТРАЖИ ПРАВИ ЛИК

– Транзициона времена доносе повећану слободу избора, а наука и образовање, могло би се рећи, трагају за својим правим ликом. То многим отвара пут у савремене области науке. Код студија безбедности изражени су и истраживачки и мотиви курентности. Светом се котрљају милијарде намењене за спречавање тероризма и осталих безбедносних изазова – истиче проф. др Драган Симеуновић.

Професор др Драган Симеуновић

академске студије (мастер) из међународне безбедности, које води проф. др Мирослав Хашић, и студије политичког насиља, којима руководи проф. др Драган Симеуновић. На истом факултету студенти могу похађати и специјалистичке струковне студије *Тероризам и организовани криминал*.

Факултет безбедности у Београду омогућава основне дипломске и академске (мастер) студије на четири смера – безбедност, менаџмент људских и социјалних ресурса, цивилна заштита и заштита животне средине. Студенти који заврше трогодишње школовање на појединим смеровима стичу стручно звање менаџера безбедности из поменутих области. Према речима професора Владимира Цветковића, декана Факултета безбедности, та високошколска установа увела је и програм струковних студија како би образовни процес усагласила са *Болоњском декларацијом*. Професор Цветковић наглашава да је на тржишту рада Европске уније и САД тај профил стручњака један од најтраженијих.

Недавно је и на Правном факултету у Београду отворен специјалистички последипломски курс *Тероризам, организовани криминалитет и корупција*. Руководиоци курса су проф. др Зоран Стојановић и проф. др Драган Симеуновић.

Полицијска академија, која је такође школовање прилагодила захтевима *Болоњске декларације*, намерава да отвори и последипломске програме из области безбедности, не само за припаднике Министарства унутрашњих послова и Безбедносно-информативне агенције него и за Војску, те остале заинтересоване студените из грађанства.

Проф. др Лин Монтгомери,
декан Академије за безбедност
и дипломатију

Различите студије безбедности могу се похађати и на појединим приватним факултетима. Новоотворена Академија за дипломатију и безбедност полазницима омогућава да стекну диплому политиколога за дипломатију после трогодишњих струковних студија.

И Факултет за менаџмент малих и средњих предузећа намерава да идуће године отвори последипломске курсеве безбедносног менаџмента. Да би се отворио такав смер или студијска група, како објашњава проф. др Бошко Надовеза, продекан за наставу Факултета, потребно је да буде заинтересовано око тридесет студената.

Припадници Војске и Министарства одбране, у зависности од склоности, занимања и предзнања, похађају поједине поменуте студијске програме. Многи се, међутим, сусрећу са недоумицом који факултет заправо пружа примењива знања у систему одбране, али и ван њега. Ипак постоје значајне разлике.

Шта треба знати приликом избора основних или последипломских студија безбедности на факултетима у грађанству?

■ МИШЉЕЊА СТРУЧЊАКА

Поред наставног плана и програма студија, не треба занемарити наставнички кадар, усклађеност са европским образовним стандардима, традицију просветне институције и цену школовања или усавршавања. Државни факултети својом предношћу сматрају традицију и специјализовани предавачки потенцијал, док приватни у први план истичу савремене наставне методе, преузете углавном из иностранства, и модерну техничку подршку.

Школовање на Војној академији

БЕЗБЕДНОСНА КУЛТУРА

Да безбедност јесте опште и друштвено питање, које се подједнако односи и на материјалну и на духовну област живота, потврдио нам је декан Војне академије пуковник проф. др Јоже Сивачек. Како тврди наш саговорник, зато се и разликују установе које се баве појединим садржајима безбедности.

– Наша држава, уз законску регулативу, безбедност институционално организује и уређује – за питања унутрашње безбедности надлежна је њена полиција, а у спољашњим оквирима Војска. Многе образовне установе, иако истражују садржаје безбедности и школују кадар, немају јасно дефинисан модел кога и за чије потребе оспособљавају. Војна академија је била и остаће матична високошколска институција која изучава једну област безбедности – одбрану и за њу обликује стручњаке, способне да знања, али и задатке операционализују, односно примене у пракси. Другачије речено, иза Академије стоји Војска и систем одбране Републике Србије, којима је држава у безбедносном смислу јасно дефинисала мисије – истиче пуковник Сивачек.

Војска Србије се прилагођава потребама и захтевима времена. Сходно томе, она преузима нове задатке, а Војна академија наставне садржаје и образовање обликује

тако да одговарају будућим изазовима са којима се могу суочити припадници система одбране. Деловање одбрамбеног сектора прецизирано је стратешким и доктринарним документима.

Како наглашава пуковник Јоже Сивачек, многи безбедност разумеју као стање, организацију или функцију, а на Војној академији се безбедност схвата као процес, који у савременим околностима карактерише асиметричност и нелинеарно понашање. Безбедност се налази на ивици контролисаног хаоса и у окружењу високог ризика.

– Школовање је процес чији су резултати видљиви тек после одређеног времена. Само за оне који сагледају будуће изазове, ризике и претње може се рећи да образују и припремају кадар за потребе безбедности. У том смислу Војна академија је у оквиру *Стратејског прегледа одбране* разумела потребе одбрамбеног система у будућности и осмислила образовање својих студената, како би ваљано утицали на ниво безбедности. Наши дипломци су оспособљени да препознају границе када је безбедност угрожена и да у таквим околностима делују. Савремено војно образовање је у своје садржаје уградило теорије сукоба, спорова и социјалних катастрофа, које су и дефинисане за тежишне мисије Војске – објашњава пуковник Сивачек.

Уз интелектуални потенцијал наставничког кадра и материјалну базу, Академија је обезбедила континуитет у образовању из области безбедности.

Пуковник проф. др Јоже Сивачек,
декан Војне академије

– Тешко је говорити само о једној науци о безбедности, јер се већи број дисциплина дотиче безбедносних проблема. Област безбедности је и задатак друштва. Њоме се могу бавити специјализоване високошколске установе, пре свега оне које школују кадар за потребе одбране и заштите људи и материјалних добара. Међутим, неки феномени и сегменти безбедности су због своје природе више упућени на политичке или правне науке – објашњава професор Симеуновић.

– Тероризам је – додаје он – изразито политички детерминисана појава, чија се природа, актери и облици испољавања широм света најуспешније изучавају на факултетима политичких наука. Специјализовани факултети за студије безбедности и полицијске академије махом се баве техничком страном тог проблема и “каскају” за феноменом безбедности, који је веома динамичан и представља изазов и за науку и за државу. Кривичноправне аспекте тероризма најбоље је проучавати на правним факултетима. Ипак, ниједна научна установа нема монополско право над истраживањем и изучавањем безбедности. У свету не постоје стручњаци за општу безбедност. Концепт таквог школовања тражи продубљена и специјализована знања – истиче др Симеуновић.

Проф. др Мирослав Хашић

Усавршавање после основних студија на Војној академији замишљено је тако да не школује менаџере безбедности које препознаје друштво, већ вође и лидере.

Школа националне одбране Војне академије је најорганизованији облик усавршавања који Република Србија има у области одбране. Годинама уназад на њој се нису образовали државни функционери који руководе том делатношћу, иако је то било предвиђено законском регулативом. Према новим наставним плановима и програмима на војним последипломским студијама изучаваће се матични предмети – тактика, стратегија, оператика, војни менаџмент и логистика. Конкурентност и захтеви тржишта профилисаће будуће различите студије безбедности на факултетима у грађанству, што ће довести до њихове интеграције.

Зашто су студенти Војне академије често стручно усавршавање настављали на цивилним факултетима?

– Поједини студенти Академије, који су истински желели да прошире своје научне спознаје, усавршавали су се на факултетима у грађанству. Остали су мотив видели у друштвеној верификацији дипломе и делатности у сродним областима. Данас развијемо модел по коме ће војна диплома бити призната у друштву. Са сличним проблемима сусретале су се и бројне европске војне академије – закључује декан.

Према речима пуковника Сивачека, улазак наше земље и војске у Партнерство за мир, а Војне академије у асоцијацију европских војних академија и универзитета, донеће јединствен безбедносни и војнообразовни простор. На тај начин биће нам омогућени заједничко школовање и усавршавање кадра, истраживачки пројекти, размена предавача и коришћење материјалних потенцијала различитих оружаних снага.

В. ПОЧУЧ
Снимила Р. ТОМИЋ

Проф. др Андреја Савић

Слично сматра и професор Андреја Савић са Полицијске академије. Он наглашава да се ниједан факултет не може прогласити једино надлежним за област безбедности, па да ни правни, нити факултети политичких наука нису матични у тој области.

– На политичким наукама се безбедност изучава као део науке о међународним односима. У унутрашњем политичком сегменту истраживања, тероризам се дефинише као екстремни појавни облик политичког насиља. Значи, он се не може у основном смислу изучавати као феномен. На правним факултетима проблемима безбедности се прилази с правних аспеката и гледишта правних наука. Кривична дела, на пример, посебно она која подривају државни поредак, попут тероризма, шпијунаже, диверзија, саботажа или оружаних побуна, обрађују се у оквиру кривичног и кривично-процесног права. Правне науке треба да дефинишу и начин на који поступа држава када је реч о поменути кривичним делима. Полицијска и Војна академија, међутим, приступ науци о безбедности заснивају на супротстављању њеним појавним облицима. Зато је школовање у тим образовним установама усмерено на потребе које исказују одређене државне институције – каже проф. др Андреја Савић.

Студенти Криминалистичко-полицијске академије изучавају неколико предмета који су везани за криминалистику, која је безбедносна дисциплина, али и садржаје који се односе на националну безбедност. Према речима професора Савића, и последипломска усавршавања ће углавном бити утемељена на тим областима.

Знатан број професора Београдског универзитета сматра да приватне школе које организује студије безбедности немају квалитетан предавачки и наставнички кадар.

– Проблем ће се додатно усложити када сенат Београдског универзитета усвоји списак конкурентских високошколских установа, на којима наши наставници неће моћи да предају. Тек ако се постави и питање о акредитацији појединих факултета тачно ћемо знати колико стручњака, заправо, недостаје – примећује проф. др Владимир Цветковић, декан Факултета безбедности.

Да се предност државних факултета постепено смањује, сматра професор Симеуновић.

– Верујем да ће поједини приватни факултети, попут образовних установа на Западу, врло брзо постати елитни. То ће се догодити чим се њихови власници увере да добар факултет не чине нове и модерне клупе нити савремене рачунари, већ најпре квалитетни и стручни наставници. Мањак предавачког кадра у приватним школама не треба посматрати као трајну појаву. То је последица експанзије, или боље рећи експлозије приватних факултета, који су наплаћивали високе школарине. Тек када студенти буду бирали школе на основу квалитета знања које пружају, ситуација ће се поправити – напомиње др Драган Симеуновић.

Декан Академије за безбедност и дипломатију др Лин Монтомери будућим студентима нуди квалитетну наставу из области права, политичких наука, политичке социологије, дипломатије и безбедности. Она очекује да ће после три године школовања на основним студијама део студената наставити последипломско усавршавање у некој од наведених области.

– Ни на једном факултету није осмишљен тако интензиван студијски програм као код нас. Студенти су ангажовани сваки дан од девет ујутру до пет поподне. Изучавају најбоље садржаје из политичких наука, безбедносних дисциплина, информатике и студија страних језика. По томе је Академија јединствена. После завршених студија и стручне праксе дипломци ће моћи да се запосле у службама безбедности, министарствима, амбасадама, банкама и невладиним организацијама – тврди професорка Монтгомери.

Професор др Радослав Гађиновић, који је на Академији за дипломатију и безбедност задужен за област безбедности, сматра да им државни факултети нису конкуренција.

– И поред тога што су студије скупе, у нашој школи је знатно већи број полазника него на било ком сличном факултету. Студенти су, дакле, уверени да на Академији могу стећи потребна знања – истиче он.

До сада се највећи број припадника Војске одлучивао за усавршавање на Факултету политичких наука и Факултету безбедности у Београду. Тек када Министарство одбране дефинише и усвоји дугорочну стратегију школовања кадра ван Војне академије, извесно је да ће понуда студија безбедности бити знатно конкретнија и на осталим државним и приватним факултетима.

ОФИЦИРИ И МЕНАџЕРИ

Реформа нашег система одбране изискује образовање стручњака који су способни да делују у новим околностима. Укљу-

Проф. др Бошко Надовеза, продекан за наставу Факултета за менаџмент малих и средњих предузећа

Проф. др Владимир Цветковић, декан Факултета безбедности у Београду

чивање Војне академије у Београдски универзитет део је промена у војношколском систему. Значајан корак ка том циљу јесте заједнички студијски програм Војне академије и Факултета безбедности у Београду, на основу кога ће најмлађа генерација студената Академије, после четири године школовања, поред официрске, стећи и цивилну диплому. Такав модел обезбедиће квалитетније вођење официрског кадра у служби, али и запошљавање у грађанству.

Дипломци Војне академије ће стећи звање дипломираног менаџера безбедности и војних наука, у области коју сами изаберу – менаџмент људских и социјалних ресурса, цивилне заштите или заштите животне средине. Студијски програм обухвата три целине – модул општеобразовних и стручних предмета, војни модул и изборни, у зависности од смера за који су се определили.

Како наглашава декан проф. др Владимир Цветковић, Војна академија је стратешки партнер Факултета безбедности. Било је потребно доста времена и посла да се осмисли заједнички студијски програм, али је корисно што се Академија на такав начин повезала са Београдским универзитетом.

Да ли ће официри који су школовање на Војној академији завршили у претходном периоду, по старим наставним плановима и програмима, такође стећи менаџерска звања на Факултету безбедности?

– Иако за то не постоје озбиљне препреке, такав програм још није дефинисан. Остаје да се о томе договоре надлежни на Факултету. Верујем да је то сасвим извесно, јер је у нашој школи већи број припадника Војске на магистарским и докторским студијама – каже професор Цветковић.

Заједнички програм Војне академије и Факултета безбедности наишао је на позитивне оцене међу универзитетским професорима. Већина њих дели мишљење да би такав вид сарадње могао да се организује и са осталим факултетима, чији су наставни садржаји, у одређеним областима, сродни Академији.

Професионални припадници Војске који су се одлучили за додатно усавршавање ради унапређења каријере у систему одбране или у грађанству, најчешће су бирали студије безбедности. То се посебно односило на официре родова који су током основних студија изучавали већи број општевојних предмета и стекли одговарајуће командно искуство. Њихови резултати на цивилним последипломским или специјалистичким студијама били су завидни – школовање су завршавали на време са солидним успехом. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ИСКУСТВА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

Капетан Милош Мирић био је полазник прве генерације студената која је завршила специјалистичке студије глобалне и националне безбедности на Факултету политичких наука. Стекао је звање специјалисте за ту област.

– Од пада Берлинског зида појам безбедности се умногоме проширио и попримио *безобални* карактер, како то дефинише Ричард Улман. На пример, никада није било више екологије у безбедности и безбедности у екологији. Границе тог друштвеног феномена свакодневно се померају, што захтева нов приступ науци о безбедности. Специјалистичке студије су ми помогле да другачије сагледам савремене друштвене процесе. Рад у Сектору за политику одбране омогућио ми је да теоријска знања стечена на студијама применим у пракси, сарађујући са људима који руководе реформом сектора безбедности у Србији – каже капетан Мирић.

ВИШЕГОДИШЊА ПРАКСА

Центар за цивилно-војне односе са Факултетом политичких наука организује последипломске студије националне и глобалне безбедности, које су наставак истоимених специјалистичких студија од прошле и претпрошле школске године. Настава је почела 25. новембра 2006. године.

У првом семестру студенти похађају предмете национална безбедност Србије и безбедност југоисточне Европе, које води проф. др Мирослав Хаџић, али и предмет теорија и пракса решавања сукоба, који предаје проф. др Радмила Накарада.